

Globale udviklingstendenser og deres betydning for danske SMV'er

Bilag 5.3.1

Overblik over tendenser

1. Kontekst

Danmark er en lille åben økonomi, og rammerne for danske virksomheder bestemmes i høj grad af den internationale og globale udvikling. I det følgende præsenteres en række globale udviklingstendenser, der forventes at præge rammerne for danske virksomheder i de kommende år. Med udgangspunkt i rapporten "Analyse af megatrends og deres betydning for danske SMV'er" (Appendiks 5.2.a) præsenteres en række udviklingstendenser med særlig stor betydning for små og mellemstore virksomheder. Udviklingstendenserne stiller store krav til virksomhedernes omstillingsevne, men rummer samtidig også muligheder og potentiale for vækst og udvikling.

2. Definition af udviklingstendenser

Udviklingstendenser defineres som strømninger, der har stor global indflydelse på tværs af sektorer og samfundsaktører. For at kunne klassificeres som en udviklingstendens, skal denne påvirke samfundet på nuværende tidspunkt, mens der samtidig skal være en forventning om, at indflydelsen tager til i styrke over en årrække. Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategi skal både tage udgangspunkt i lokale og regionale vækstudfordringer og rammevilkår, men kan med fordel også understøtte virksomhedernes udvikling og omstilling i relation til større tværgående samfundsmæssige tendenser, der påvirker virksomheder på tværs af hele landet.

3. Strategisk prioritering af tendenser

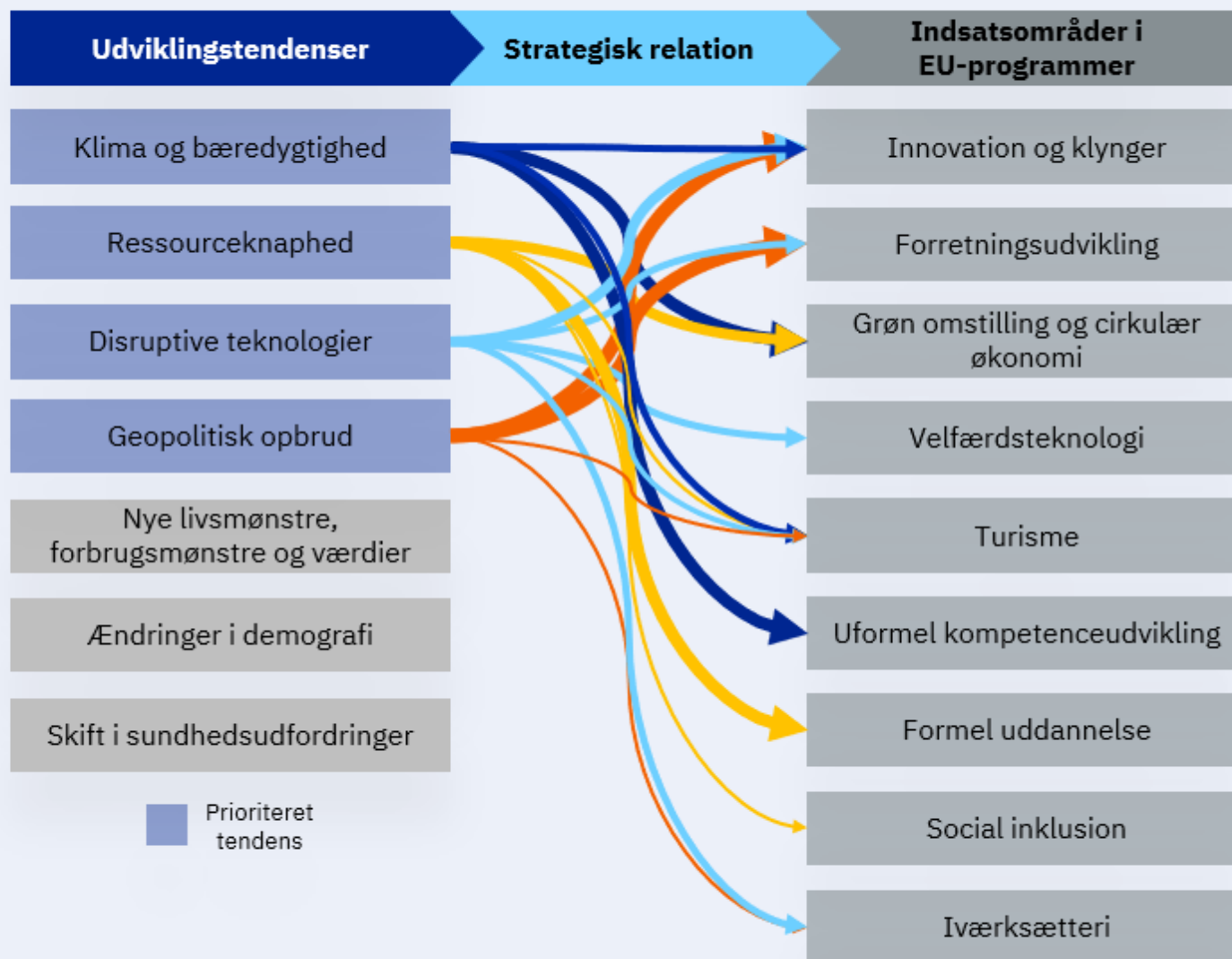
Der er identificeret syv udviklingstendenser, som præsenteres på slide 3. Disse forventes alle i større eller mindre grad at påvirke dansk erhvervsliv i de kommende år. Af de syv tendenser vurderes især fire at få størst betydning for SMV'erne. Vurderingen heraf er særligt foretaget med udgangspunkt i viden om, hvor der et rationale for erhvervsfremmesystemet til at hjælpe SMV'erne med at udnytte muligheder og afbøde konsekvenser af tendenserne, og hvor bestyrelsen har et strategisk handlerum og egnede virkemidler.

I den sammenhæng understreges, at prioriteringen af enkelte udviklingstendenser ikke er fravalg af de resterende, idet tendenserne i mange tilfælde er indbyrdes forbundne og ofte har de samme afledte effekter for virksomhederne. Et eksempel herpå er manglen på kvalificeret arbejdskraft, som i det følgende behandles under tendensen "Ressourceknaphed". Denne hænger i høj grad sammen med udviklingstendensen "Ændringer i demografi", herunder navnlig tilbagegangen i størrelsen på den erhvervsaktive befolkning. Samtidig sætter den stigende verdensbefolkning også verdens ressourcer under pres, hvilket øger kravene til omstillingen til vedvarende energikilder og alternative råvarer. Herved er der også en tæt sammenhæng til udviklingstendensen "Klima og bæredygtighed".

Et vigtigt element i vurderingen af udviklingstendenserne er sammenhængen mellem udviklingstendenserne og de tematiske indsatsområder, som sætter rammerne for bestyrelsens udmøntning midler fra programmerne for EU's Regionalfond og Socialfonden Plus 2021-2027. EU-programmerne sætter en overordnet retning og økonomisk volumen for udmøntning af de europæiske midler. Således lægges der op til at prioritere udviklingstendenserne i henhold til bestyrelsens strategiske råderum. På slide 3 illustreres de vigtigste sammenhænge mellem de prioriterede udviklingstendenser og de tematiske indsatsområder.

⋮ Oplæg til prioritering af tendenser

☼ Læsevejledning

De efterfølgende slides præsenterer de fire udvalgte udviklingstendenser, der vurderes at komme til at spille den største rolle for danske SMV'erne i form af behov, muligheder og udfordringer i de kommende 3-5 år. Hver tendens beskrives med en ramme, der er bygget op om fire dele:

1. Kort beskrivelse af udviklingstendensen
2. Hvordan udviklingstendensen forventes at påvirke SMV'erne
3. Konsekvenserne for SMV'erne i form af behov, muligheder og udfordringer
4. Som oplæg til bestyrelsens drøftelse præsenteres oplæg til bestyrelsens strategiske fokus i relation til den givne tendens

☼ Klima og bæredygtighed

<p>Klima og bæredygtighed er allerede en af de vigtigste udviklingstendenser, og betydeligt mere forventes kun at blive større i de kommende år efterhånden som konsekvenserne viser sig i form af stigende havniveau, flere ekstreme vejrfænomener og flere ubekendte landområder.</p> <p>1</p>	<p>Klima og bæredygtighed medfører øget regulering og stigende krav til dokumentation og sporbarhed af produkter og i værdikæder, som vil ramme SMV'erne direkte og indirekte via deres rolle som underleverandører.</p> <p>Mange danske virksomheder er allerede godt i gang med arbejdet med den grønne omstilling. Af disse er mange allerede i gang med grønne varer og tjenester udgør 15 pct. af Danmarks samlede beskæftigelse. Virksomhederne har derfor et guldgrube-potential som udgangspunkt for at gribe de muligheder, der opstår som følge af den grønne omstilling, om end der fortsat er et stort behov for at få flere med ombord.</p> <p>2</p>
<p>Stigende regulering og nye krav til dokumentation forventes at medføre en konsolidering i forsyningskæder i form af opkøb af eller tættere samarbejde mellem virksomheder i leverandørkæden. Stigende krav til ressourceeffektivitet vil fremme udvikling og innovation af nye ressourcebesparende produkter og løsninger.</p> <p>3</p> <p>Udviklingstendensen vil skabe øget efterspørgsel efter kompetencer – særligt inden for de tekniske fag – der skal til for at håndtere både muligheder og udfordringer.</p>	<p>Strategisk fokus:</p> <ul style="list-style-type: none">• Understøtte øget cirkulær økonomi i danske SMV'er med fokus på genanvendelse af materialer og reduktion i affaldsmængder• Hjælpe SMV'erne til at imødekomme kommende regulering og nye krav om dokumentation og certificering• Udvikle nye grønne kompetencer og uddannelser, der er afgørende for en succesfuld grøn omstilling og danske virksomheders mulighed for at lære an i udviklingen af nye grønne teknologier <p>4</p>

☼ Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse

For hver udviklingstendens følger en status for SMV'ernes aktuelle oplevelse af tendensen baseret på data fra bestyrelsens virksomhedspanel fra efteråret 2022.

Her indikerer (+), at andelen er signifikant højere end gennemsnittet af de resterende erhvervsområder, mens symbolet (±) indikerer, at andelen er signifikant lavere. Symbolerne kan dermed tolkes som udtryk for større geografiske forskelle i virksomhedernes vurderinger.

☼ Klima og bæredygtighed

Klima og bæredygtighed er allerede en af de vigtigste udviklingstendenser. Drivhusgasudledningen siden industrialiseringen har medført store ændringer i klimaet, og betydningen forventes kun at blive større i de kommende år efterhånden som konsekvenserne viser sig i form af bl.a. stigende havvandstand, flere ekstreme vejrphænomener, faldende biodiversitet, artsudryddelse og flere ubeboelige landområder.

Stigende regulering og nye krav til dokumentation forventes at medføre en konsolidering i forsyningskæder i form af opkøb af eller tættere samarbejde mellem virksomheder i leverandørkæden. Stigende krav til ressourceeffektivitet, affaldsreduktion og genanvendelse vil fremme udvikling og innovation af nye ressourcebesparende produkter og løsninger.

Udviklingstendensen vil medføre øget efterspørgsel efter kompetencer – særligt inden for de tekniske fag – der skal til for at håndtere både muligheder og udfordringer.

Klima og bæredygtighed medfører øget regulering ved bl.a. afgifter og stigende krav til dokumentation og sporbarhed af produkter og i værdikæder, som vil ramme nogle SMV'er direkte i form af nye krav og forventninger fra kunder og regulerede instanser og andre indirekte via deres rolle som underleverandører.

Mange danske virksomheder er allerede godt i gang med arbejdet med den grønne omstilling. Arbejde med grønne varer og tjenester udgør 15 pct. af Danmarks samlede beskæftigelse, jf. Appendix 5.3.b. Virksomhederne har derfor et gunstigt udgangspunkt for at gribe de muligheder, der opstår som følge af den grønne omstilling, om end der fortsat er et stort behov for at få flere med ombord.

Oplæg til bestyrelsens strategiske fokus:

- Understøtte øget cirkulær økonomi i danske SMV'er med fokus på genanvendelse af materialer og reduktion i affaldsmængder
- Hjælpe SMV'erne til at imødekomme kommende regulering og nye krav om dokumentation og certificering
- Udvikle nye grønne kompetencer og uddannelser, der er afgørende for en succesfuld grøn omstilling og danske virksomheders mulighed for at føre an i udviklingen af nye grønne teknologier

Klima og bæredygtighed

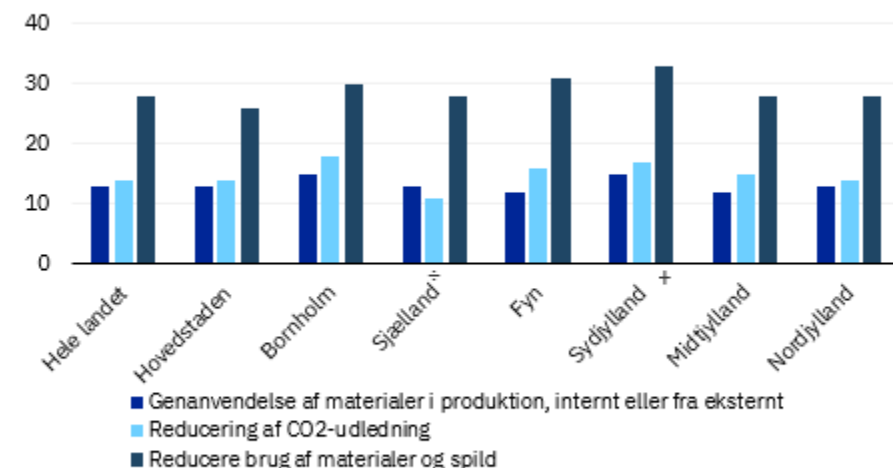

En del danske virksomheder er allerede engageret i arbejdet med grøn omstilling og opmærksomme på de udfordringer og muligheder, der følger af klimaforandringerne, men der er også fortsat mange virksomheder, der endnu ikke har fokus på grøn omstilling.

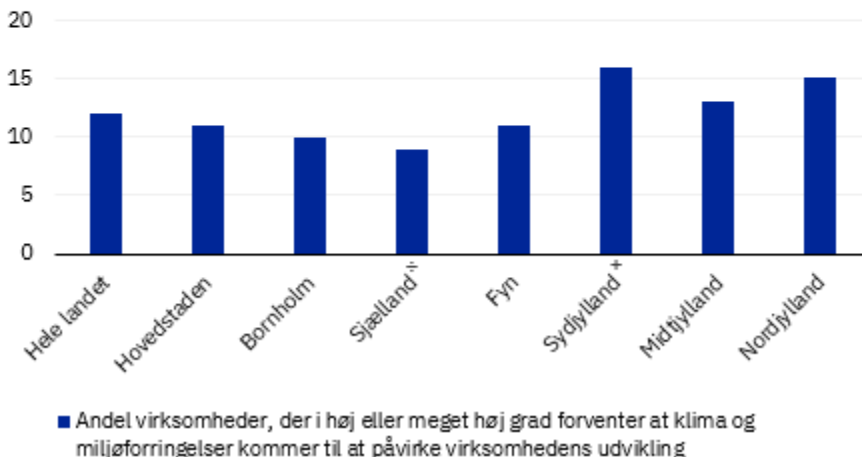
Knap 30 pct. af virksomhederne arbejder med at reducere materialeforbruget, mens andelen af virksomheder, der arbejder med at reducere CO2-udledningen og genanvendelsen af materialer, er på godt 10 pct.

På landsplan ser kun 15 pct. af de danske virksomheder et stort behov for hjælp og rådgivning til den grønne omstilling. Samtidig vurderer over halvdelen af virksomhederne, at de slet ikke eller i mindre grad har brug for hjælp og rådgivning.

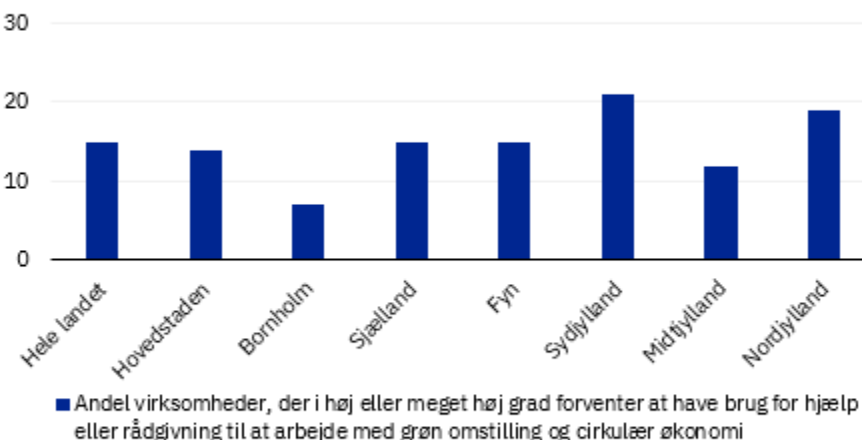
Andel virksomheder, der arbejder med grøn omstilling fordelt på genanvendelse, udledning og ressourceforbrug (pct.)

Virksomhedernes forventninger til betydningen af klima og bæredygtighed (pct.)

Virksomhedernes behov for rådgivning til arbejde med grøn omstilling og cirkulær økonomi (pct.)

🔴 Ressourceknaphed

En voksende verdensbefolkning og fortsat økonomisk vækst sætter pres på klodens naturressourcer, hvor forbruget af knappe ressourcer såsom vand, energi, mineraler og fødevarer vokser.

Knapheden på vigtige ressourcer forventes at blive mere udtalt over de kommende år og omfatter både vand, energi og fødevarer, men også mangel på kvalificeret arbejdskraft forventes at blive en central trend.

Stigende priser på energi, materialer og råvarer som følge af knaphed på ressourcer vil stille større krav til virksomhedernes evne til at omstille og innovere processer og produkter og nedbringe forbrug eller substituere ressourcer.

Det vil både kræve nye kompetencer og tilpasning af forretningsmodeller, forbrugsmønstre og forsyningskæder, som mange små og mellemstore virksomheder med fokus på driften ofte ikke har ressourcerne til at gennemføre.

De seneste års udfordringer med mangel på kritiske ressourcer forventes at fortsætte de kommende år. Udfordringen forstærkes af den nuværende geopolitiske uro, herunder krigen i Ukraine. Samtidig betyder et vedvarende voksende forbrug, at flere ressourcer bliver knappe, eller at omkostningerne ved at erhverve dem stiger.

Ændringer i demografi og uddannelsesadfærd udfordrer samtidig adgangen til de kompetencer, der skal til for at imødekomme udfordringerne. Andelen af befolkningen med en erhvervsuddannelse er stødt faldende, jf. Appendiks 5.3.b. Samtidig forventes andelen på offentlig forsørgelse at stige markant i fremtiden, mens antallet af personer i den erhvervsaktive alder forventes at falde.

Oplæg til bestyrelsens strategiske fokus:

- Understøtte et tilstrækkeligt udbud af kvalificeret arbejdskraft ved at løfte arbejdsstyrkens kompetencer blandt andet igennem videre- og efteruddannelse samt et rummeligt arbejdsmarked for alle.
- Fremme udvikling og innovation af cirkulære teknologier og processer, bl.a. i partnerskaber mellem virksomheder inden for samme værdi- og/eller forsyningskæde
- Understøtte udvikling og implementering af teknologier, der kan optimere energi- og ressourceforbrug, herunder cirkulære løsninger og øget udveksling og brug af data.

Ressourceknaphed

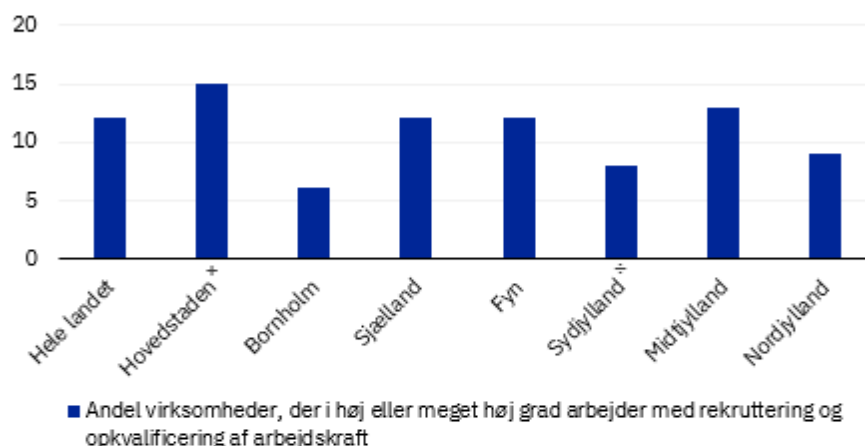

Omtrent hver sjette danske virksomhed forventer at blive påvirket af ressourceknaphed af råvarer eller energi i de kommende år. Det stiller yderligere krav til virksomhedernes evner til at udnytte cirkulære og alternative materialer.

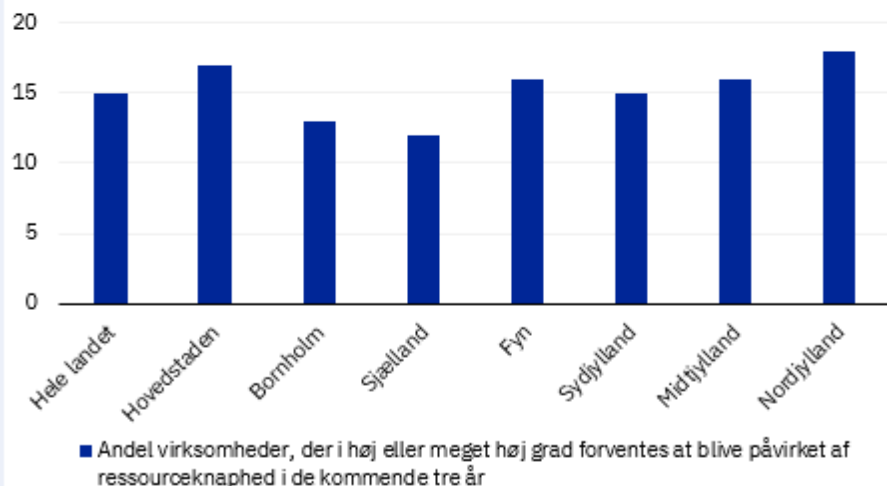
Som følge heraf forventes det, at de danske virksomheder i højere grad end i dag skal konkurrere med udlandet om den kvalificerede arbejdskraft, særligt medarbejdere med STEM-kompetencer.

Dog arbejder over 60 pct. af de danske virksomheder slet ikke strategisk med at opkvalificere og rekruttere kvalificeret arbejdskraft. Omvendt efterspørger hver femte virksomhed på landsplan i høj grad hjælp og rådgivning til at arbejde med opkvalificering og rekruttering af kvalificeret arbejdskraft.

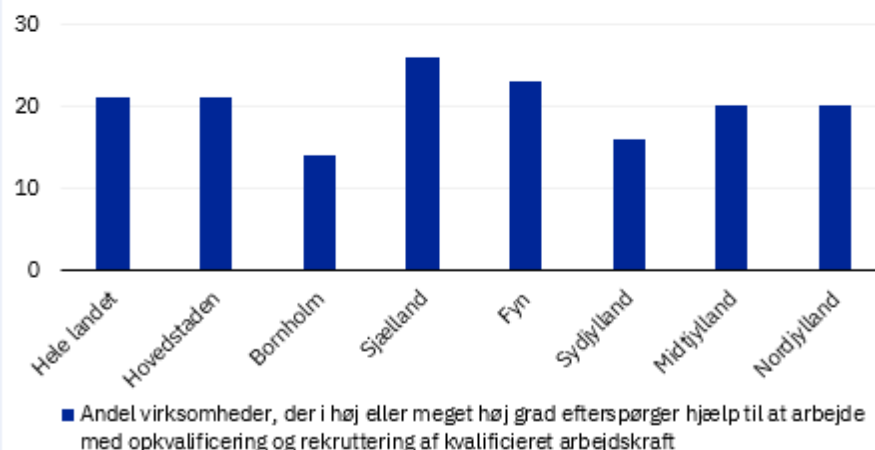
Virksomhedernes arbejde med rekruttering, fastholdelse og opkvalificering af arbejdskraft (pct.)

Virksomhedernes forventning til påvirkning af ressourceknaphed (pct.)

Virksomhedernes behov for rådgivning til opkvalificering og rekruttering af kvalificeret arbejdskraft (pct.)

Disruptive teknologier

Udviklingen af nye teknologier medfører store og grundlæggende ændringer af rammerne for virksomhedernes virke. Nye avancerede teknologier øger brugen af digitalisering, automatisering og robotter i mange dele af erhvervslivet.

Nye teknologier åbner både op for nye succesfulde forretningsmodeller, men kan også udfordre og overflødiggøre eksisterende forretningsmodeller.

De store virksomheder er stærke på innovation inden for deres kerneområder, men udviklingen af nye teknologiske løsninger vil især komme fra mindre viden- og teknologibaserede iværksættere, mens overførelsen af den nye teknologi til store virksomheder sker igennem partnerskaber eller opkøb.

Samtidig skaber tendensen et stigende behov for kompetent kapital og specialiseret rådgivning til især højteknologiske iværksættere.

Det er særligt udviklingen af nye avancerede teknologier, der forventes at påvirke rammerne for virksomhederne. På kort sigt løfter teknologier som fx *machine learning*, øget brug af data og robotteknologi potentialer for effektivisering, bedre strategiske valg og prioritering af ressourcer. 26 pct. af de danske SMV'er anvender i dag minimum en avanceret teknologi, jf. Appendiks 5.3.b, men flere bør følge med.

På lidt længere sigt bliver nye teknologier som *virtual reality*, *augmented reality* og kunstig intelligens mere udbredt, ligesom udrulningen af kvanteteknologi i erhvervslivet vil begynde. Det vil skabe nye forretningsmuligheder for virksomheder, der er kreative og innovative i at tage teknologierne i brug.

Oplæg til bestyrelsens strategiske fokus:

- Understøtte udviklingen af testmiljøer og specialiseret rådgivning til højteknologiske iværksættere samt forbedre overførelsen af ny forskning fra vidensinstitutioner til virksomheder og iværksættere
- Understøtte samarbejde og partnerskaber om udvikling, innovation og implementering af nye teknologiske løsninger
- Facilitere relationsopbygning mellem iværksættere og kompetente investorer og understøtte med specialiseret rådgivning

Disruptive teknologier

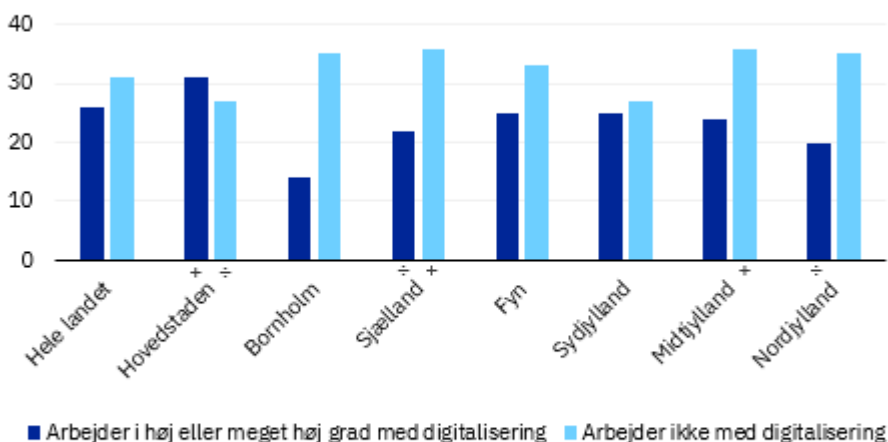

På landsplan forventer kun omkring 15 pct. af virksomhederne, at fremkomsten af nye teknologier får stor betydning for virksomhedernes udvikling i de kommende år. Der er således en betydelig del af de danske virksomheder, der ikke tillægger fremkomsten af nye teknologiske løsninger nogen særlig betydning.

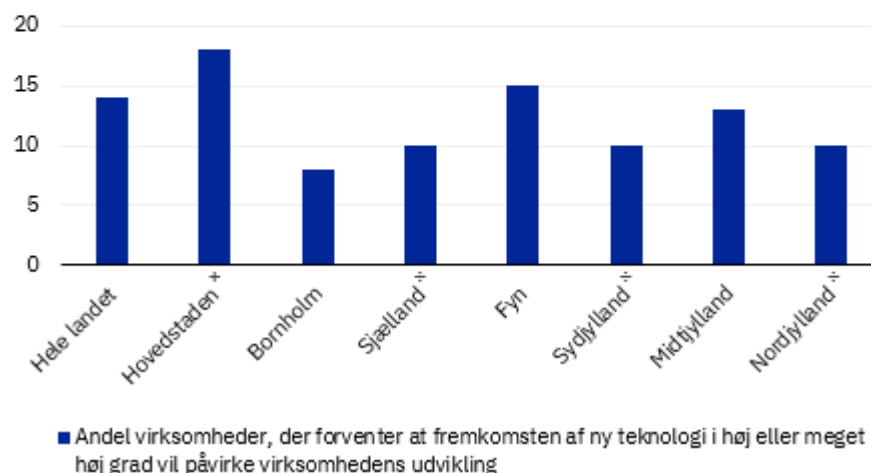
Undersøgelsen viser også et stort sammenfald mellem virksomheder, der ikke arbejder med digitalisering og virksomheder, der ikke tillægger fremkomsten af nye teknologier særlig betydning.

Omkring hver fjerde danske virksomhed arbejder allerede intensivt med digitalisering og automatisering, men der er fortsat mange virksomheder, der ikke arbejder med digitalisering. Blandt de virksomheder, der allerede arbejder med digitalisering, efterspørger hver femte hjælp eller rådgivning. Den geografiske variation i efterspørgslen hænger tæt sammen med virksomhedernes arbejde med digitalisering.

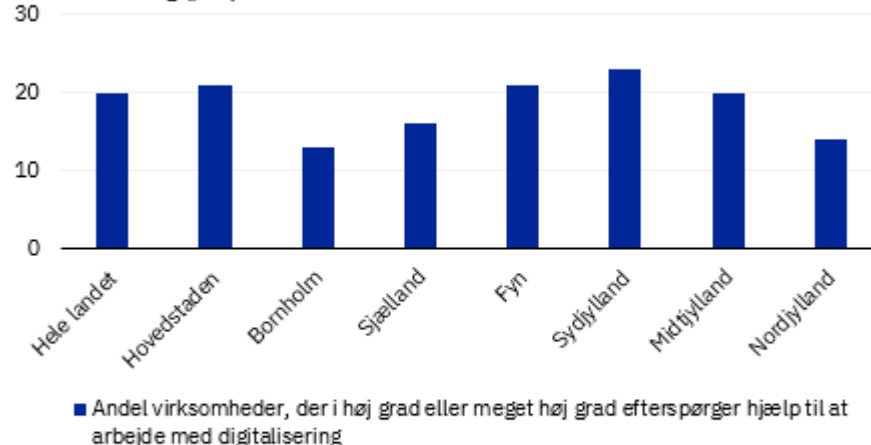
Andel virksomheder, der arbejder med digitalisering og automatisering (pct.)

Virksomhedernes forventninger til betydningen af nye teknologier (pct.)

Virksomhedernes behov for rådgivning til arbejde med digitalisering og automatisering (pct.)

Geopolitisk opbrud

Udviklingstendensen geopolitisk opbrud opsummerer de trends, der følger af internationale magtøkonomiske opbrud og øget politisk uro, herunder krigen i Ukraine.

Det forventes de kommende år at føre til øget polarisering mellem lande og regioner, øget protektionisme og regionalisering. Det skaber en forventning om, at de kommende år vil være præget af stor usikkerhed om eksport, forsyning og vækstmuligheder. Det stiller samtidig store krav til fleksibilitet og omstillingsevne i virksomhederne.

Øget fokus på forsyningskæder og -sikkerhed vil medføre stigende konsolidering inden for forsyningskæder i form af opkøb og tættere partnerskaber mellem SMV'er og store virksomheder, ligesom værdikæderne i højere grad trækkes tættere på virksomhedens region eller diversificeres for at sikre forsyningsmulighederne. Der er dog stor usikkerhed om, hvor langvarige og gennemgribende disse konsekvenser vil være, så rent strategisk bør bestyrelsens fokus rumme fleksibilitet.

Globaliseringen og samhandel har øget den gensidige afhængighed mellem verdens lande. Som en lille åben økonomi, der er internationalt konkurrerende, er mange danske virksomheder dybt afhængige af internationale relationer. Tæt på en fjerdedel af danske SMV'ers omsætning stammer fra eksport af varer og tjenester, jf. Appendiks 5.3.b.

Geopolitisk ustabilitet har sat vitale forsyningskæder under pres, hvor kritiske komponenter som fx mikrochips i stigende grad produceres i nærområder for at sikre stabil forsyning.

Oplæg til bestyrelsens strategiske fokus:

- Understøtte afklaring af SMV'ernes strategiske positionering på markeder, i forsyningskæde og værdikæde
- Rådgivning med henblik på at gøre SMV'ernes forsyningskæder mere robuste ved fx hjemtag af produktion og diversificering af underleverandører
- Stimulere til samarbejde og partnerskab mellem kunder og leverandører inden for de enkelte værdikæder

Geopolitisk opbrud

På landsplan forventer en stor del af de danske virksomheder fortsat at blive påvirket af forsyningskædeforstyrrelser det kommende år. Virksomhederne forventer især stigende priser på materialer, råvarer og fragt.

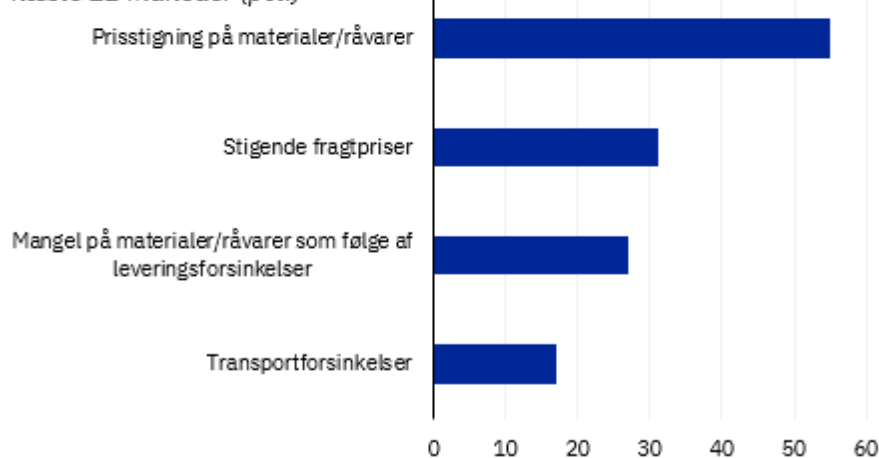
Hver tredje virksomhed har dog ikke dannet sig et overblik over potentielle risikofaktorer i deres forsyningskæde på trods af forventningen om fortsatte forsyningskædeforstyrrelser.

Samtidig vurderer 30 pct. af de danske virksomheder, at de i høj grad selv er i stand til at håndtere fremtidige forsyningskædeproblematikker. Der er en høj korrelation mellem andelen, der svarer, at de slet ikke har dannet sig et overblik over risikofaktorerne og dem, der i høj grad vurderer, at de selv kan håndtere fremtidige forsyningskædeproblematikker.

Virksomhedernes kortlægning af risikofaktorer (pct.)

Virksomhedernes forventning til forsyningskædeforstyrrelser de næste 12 måneder (pct.)

Virksomhedernes håndtering af forsyningskædeproblematikker (pct.)

